

วารสาร

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2558

ISSN 1686-7321

การจัดการสมัยใหม่

MODERN MANAGEMENT JOURNAL

บทความวิชาการ

- จิตวิญญาณในการทำงาน: มิติใหม่ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์
ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์
- การจัดการชุมชน: มโนทัศน์และทฤษฎีที่จำเป็นต้องทบทวน
อุทัย ปรินญาสุทธีนันท์

HUSO 2.3-1-2

บทความวิจัย

- การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการวิจัยองค์การ
ปรียานุช อภิบุณโยภาส
- บทสำรวจขอบข่ายและแนวโน้มการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์: วารสาร Public Administration Review; 1940-2009
เกวลิน ศิลพิพัฒน์
- การวางแผนกำลังคนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
กิงพร ทองใบ และคณะ
- การจัดทำเกณฑ์กลาง และการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม
วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ สุจินต์ วิศวะวิธานนท์ จินดา ขลิบทอง วิทยา บุตรเพชรรัตน์ และ อรรพรรณ กุลภัทร์วัฒนา
- การพัฒนาสมรรถนะอาชีพในสายงานการจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย
อโณทัย งามวิชัยกิจ
- แนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
ชญาณันท์ ณิชภักดิ์ปฐมภพ สนธยา ชมภู ภัคกัณฑ์ กัลยาณมิตร ภาวัต ตั้งตรงจิตร และ ภัทรพงษ์ เกริกสกุล
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (พ.ศ. 2557- 2559)
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
วรรณา ชิตชีกุล จำเนียร ราชแพทยาคม และ จีระ ประทีป
- การใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
นันทวัน อินทชาติ เฉลิมพงศ์ มีสมนัย และ ไตรรัตน์ โภคผลาภรณ์
- การให้ความสำคัญต่อส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อสินค้าจากตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
วารินทร์ ชูศรี และ สุดาพร ทองสวัสดิ์
- การวิเคราะห์กิจกรรมหลักในห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว:
กรณีศึกษาผู้ประกอบการสินค้าประเภทผ้าในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา
เจษฎา นกน้อย สัญชัย ลี้แก่กุล สาทินี สุวิทย์พันธุ์วงศ์ ภัฏญภาภัทร บุญมิต และ พีชา รัตนศรี
- การศึกษาการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบการจัดนำเที่ยวในประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย
อัศวิน แสงพิกุล

บทวิจารณ์หนังสือ

- Management and Organisational Behaviour. 10th Edition
เฉลิมพงศ์ มีสมนัย

แนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน :

กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

THE GUIDELINES FOR SUSTAINABLE ADMINISTRATION OF NATION VILLAGE AND URBAN COMMUNITY FUND: A CASE STUDY OF PHETCHABUN PROVINCE, THAILAND

ชญาณันท์ ณิชภัคปฐมภพ

นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร. สนธยา ชมภู

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร. ภิกดิ์ กัลยาณมิตร

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ดร. ภาวัต ตั้งตรงจิตร

อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร.ภัทรพงษ์ เกริกสกุล

อาจารย์คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การดำเนินการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลเป็นวิธีการหลัก เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 45 คน พบว่าการเกิดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเริ่มมาจากการเมือง และได้มีรูปแบบการบริหารจัดการ แบ่งโครงสร้างออกเป็น 4 ระดับ อันได้แก่ ระดับประเทศ หน่วยงานรับผิดชอบ ระดับอำเภอ และกองทุน ความคาดหวังของกองทุนส่วนใหญ่นั้น คือ การเพิ่มทุนให้กับชาวบ้านเพื่อการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 97) รองลงมาคือ เป็นแหล่งพึ่งพาเงินทุนของชาวบ้านในยามฉุกเฉิน (ร้อยละ 91) และสวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 91) ตามลำดับ นอกจากนี้มุมมองของผู้เชี่ยวชาญถึงแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ให้ความสำคัญผู้นำ และคณะกรรมการ ยังเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบผลสำเร็จ และกลไกการมีส่วนร่วมเป็นกลไกที่ส่งผลให้การกองทุนมีประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดความยั่งยืนของกองทุน

คำสำคัญ: การบริหารอย่างยั่งยืน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพชรบูรณ์

ABSTRACT

This research aimed 1) to study model of the national villager and urban community fund management in Phechabun Province, and 2) to study guidelines for sustainable administration of the national villager and urban community fund in Phechabun province. This research was a qualitative research that used individual

in depth interview as main method for data collection. Research instrument was an interview questionnaire regarding administration issues. Informants were 45 persons. The results showed that the commencement of the Fund originated from political policy. Model of administration was divided into 4 levels: national, responsible agency, district and community fund. The major expectations of the Fund were increasing fund for occupation (97%), followed by being source of emergency money (91%), being source of community welfare (91%) respectively. Perspectives of experts pertaining to guidelines for sustainable administration of national village and community fund gave precedence to the leaders and committees of the Fund who were the key of success factors. The villagers' participation was also a mechanism to the utmost efficiency and sustainability of the Fund.

Keyword: Sustainable administration, National Villager and Urban Community Fund, Phetchabun Province

บทนำ

พัฒนาการของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง นั้นเป็นฐานเริ่มต้นมาจากการดำเนินงานนโยบายของรัฐบาลที่นำเม็ดเงินลงไปหมู่บ้าน ชุมชนละ 1,000,000 บาท ภายใต้แนวทาง “กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท” ในช่วงปี พ.ศ.2544 โดยงบประมาณดังกล่าวนี้ เป็นการเพิ่มเงินลงไปในระบบประชาชนในหมู่บ้านเพื่อเพิ่มเม็ดเงินให้เกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นเป็นช่วงที่ประเทศไทยเริ่มผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ซึ่งสัมพันธ์กับข้อมูลวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนดังกล่าว ปรากฏในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยรัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต (คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2544)

อย่างไรก็ตาม สำหรับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดให้กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) โดยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พัฒนาการจังหวัดในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดเป็นผู้รับการจดทะเบียนและสนับสนุนให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเตรียมความพร้อมและยื่นจดทะเบียน จากการรายงานของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ข้อมูล วันที่ 1 มกราคม 2551 พบว่า มีกองทุนทั้งสิ้นจำนวน 78,000 กองทุน มีการยื่นจดทะเบียนแล้ว จำนวน 63,381

กองทุน ซึ่งยังคงรอการอนุมัติของนายทะเบียน (สุริชาติ สายทอง, 2552) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการดำเนินงานโครงการดังกล่าวมา ก็จะมีรายงานปัญหาเรื่องของกองทุนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง อาทิ ในรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง (2554) ได้ยกตัวอย่างกรณีฟ้องร้องเรื่องกองทุนหมู่บ้าน เช่นการฟ้องร้องคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน (ระดับหมู่บ้าน) เกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกไม่ถูกต้องบ้าง ไม่สามารถติดตามเงินยืมได้ และปัญหาอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกันกับรายงานของกมลชัย บัวสาย และคณะ (2557) ได้รายงานว่าปัญหาของกองทุนดังกล่าวพบว่ามี 3 ปัญหาหลัก คือ 1) สมาชิกไม่สามารถชำระเงินคืนตามระยะเวลาที่กำหนด 2) สมาชิกบางรายได้มีการกู้เงินนอกระบบมาหมุนเวียนทำให้เกิดสภาพหนี้ผูกพัน และ 3) การเข้าถึงโอกาสการกู้ยืมเงิน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวนี้ คือ สภาพปัญหาพื้นฐานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นแล้ว และมีการบริหารจัดการมากกว่า 14 ปีอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าบทเรียนจากการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกองทุนดังกล่าว และแนวทางการบริหารจัดการกองทุนดังกล่าว นั้น มีส่วนที่ประสบผลสำเร็จและล้มเหลวด้วยเช่นกัน ดังนั้น จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ จึงเกิดคำถามวิจัยว่า มีแนวทางใดบ้างที่จะทำให้การบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นยั่งยืน หากพิจารณาถึงความยั่งยืนในมิติตามแนวคิดของ Munck, et al., (2012) ที่กล่าวว่าความยั่งยืนขององค์กรนั้นมีความซับซ้อนและลึกซึ้งเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ดี มิติด้านพลวัต (dynamic) ขององค์กรนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลให้องค์กรสามารถปรับตัวให้อยู่ได้ทันยุคทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้ จะเป็นการแสวงหาแนวทาง ทางเลือกการบริหารจัดการกองทุนอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานที่เป็นจุดอ่อน จุดเด่น และเงื่อนไข เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม ซึ่งวิธีการหลักในการดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (individual in - depth interviews)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสำคัญได้แก่ การบริหารจัดการกองทุน สภาพปัญหากองทุนที่ปรากฏ แนวทางหลักในการปรับปรุงระบบการจัดการกองทุนในอนาคต

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ดำเนินการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ ความคาดหวังการดำเนินงาน ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วม และ/หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาแล้ว โดยการศึกษาครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 45 คน ซึ่งจำแนกเป็น

1. ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน
2. ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน
3. คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง จำนวน 15 คน
4. ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 14 คน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) โดยจำแนกหมวดหมู่ จัดกลุ่มประเด็น (theme) ของเนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับ จากนั้นจึงทำการรวบรวมเพื่อวิเคราะห์ความถี่ของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ เป็นต้น โดยแนวทางการ

วิเคราะห์ความยั่งยืนขององค์กรนั้นพิจารณาพร้อมกับระยะเวลาขององค์กรในการดำเนินการ และการขยายตัวขององค์กรที่สมาชิกในองค์กรนั้นได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และพอใจ (Leon, 2013)

สรุปผล และอภิปรายผลการศึกษา

พัฒนาการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการดำเนินการศึกษาพบว่า การแยกออกมาเป็นยุคแห่งการเตรียมตัว คือ เริ่มจากนโยบายของพรรคการเมืองใช้หาเสียงในช่วงปี พ.ศ. 2541 ได้ชูแนวคิดนโยบายประชานิยมขึ้นมา (ณัฐนพิน ชันนาแล, 2549) จนกระทั่งพรรคการเมืองที่ได้หาเสียงชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2544 ทั้งนี้ โครงการ “หมู่บ้านเงินล้าน” เป็นการใช้นโยบายการเติมเม็ดเงินลงไปในพื้นที่เพื่อให้เกิดการหมุนเงินในระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นสภาพเศรษฐกิจในประเทศไทยก็ยังไม่ฟื้นตัวสืบเนื่องจากสถานการณ์ต้มยำกุ้ง ในช่วงปี พ.ศ.2540 เมื่อมีเงินเติมเข้ามาในระบบเศรษฐกิจฐานราก ก็เกิดการหมุนเวียนเงินในระบบเศรษฐกิจในประเทศ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภาพใหญ่ของประเทศและเกิดการลงทุนขนาดย่อม อย่างไรก็ตาม ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับเงินกองทุนหมู่บ้านนั้น ก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการดำเนินงานกันมาอย่างต่อเนื่องก็เริ่มประสบกับปัญหาต่างๆ ในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นระเบียบ วิธีการดำเนินงานของกลุ่มผู้กู้ หรือคณะกรรมการเอง แต่ทั้งนี้กองทุนดังกล่าวไม่ใช่ว่าจะลงมาเพียงโครงการเดียวเท่านั้น ก็ยังมีอีกหลายโครงการ หลายรัฐบาล ได้กระหน่ำเม็ดเงินลงมาเพื่อกระตุ้นระบบเศรษฐกิจฐานราก (มิติการศึกษานี้จะพิจารณาโครงสร้างการจัดการมิได้วิพากษ์ถึงแนวคิดของกระบวนการพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติ) แต่สภาพการดำเนินงานก็ยังมีประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง และมีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวเนื่องมาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้อีก ได้เกิดกองทุนหลายๆ กองทุน กิจกรรมหลายๆ กิจกรรมเกิดขึ้นในหมู่บ้านและชุมชนเอง อย่างไรก็ตาม โครงการดังกล่าวนี้โดยโครงสร้างการดำเนินงานได้การติดตามการดำเนินงานอีกด้วย

รูปแบบกลไกการบริหาร และจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีในจังหวัดเพชรบูรณ์รูปแบบ การดำเนินงาน บริหารงานเป็นกลุ่มคณะกรรมการจัดการในระดับหมู่บ้าน หรือชุมชน โดยมีหน้าที่หลัก คือ การบริหารจัดการ เงินกองทุนที่ได้รับมาจากหน่วยงานของรัฐ และมี คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้ดูแล ซึ่งคณะกรรมการ จะมีประธานกองทุน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชนหรือ ผู้ใหญ่บ้าน และมีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายต่างๆ ตาม โครงสร้างที่พัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้ชุมชนละประมาณ 12 - 15 คน เป็นกลไกหลักในการบริหารงาน และจัดการ กองทุนหมู่บ้าน จากรายงานของสุรชาติ สายทอง (2552) ได้อธิบายว่า การบริหารกองทุนได้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) ระดับชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่ได้รับ มอบหมายเป็นประธาน โดยบทบาทหลัก คือ กำหนด แผนการจัดหา และจัดสรรเงินแก่กองทุน และจัดทำร่าง กฎหมาย การออกระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง เกี่ยวกับการ บริหารจัดการกองทุน 2) สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) มีบทบาทเป็นเลขานุการของ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ซึ่งจะติดตามตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนใน จังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบ เกิดความโปร่งใส ตลอดจน สนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการเพื่อการบริหารกองทุน 3) ระดับอำเภอมีคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการ ดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอโดยมี นายอำเภอ เป็นประธาน มีหน้าที่หลัก คือ ประเมินความพร้อมกองทุน และ 4) ระดับหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง มีคณะกรรมการ กองทุน 9-15 คน มาจากการคัดเลือกกันเองโดยเวที ชาวบ้าน (สมาชิก) โดยควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการชาย และหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน บริหารจัดการ ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ และจัดการกองทุน อย่างไรก็ตาม สำหรับการบริหารจัดการกองทุนว่าด้วย ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2551 ได้อธิบายถึงโครงสร้างการ บริหารงาน และการจัดการโครงสร้างอย่างชัดเจน นับได้ว่า การจัดตั้งกองทุนดังกล่าวนี้มีกลไกอย่างชัดเจนในการ บริหารจัดการ โดยมุ่งเป้าหลักในการนำผลประโยชน์ที่ออก กระจายจากกองทุนนั้นมาพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ แม้ว่าจะ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทของหน่วยงาน

การทำงานนั้น กระทรวงการคลังได้ร่วมมือกับธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในการจัดการ โครงสร้างการบริหารในระดับชาติ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2558) โดยรูปแบบ และกลไกดังกล่าวนี้ เป็นพื้นฐาน การบริหารองค์กรในลักษณะที่เป็นกองทุนที่หน่วยงานที่รัฐ ได้เข้ามาส่งเสริมนั้นได้สร้างไว้เป็นหลักตั้งต้นในการบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ความคาดหวังของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ กองทุน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 31 คน โดยสัมภาษณ์ถึงประเด็นความคาดหวังการดำเนินงาน กองทุนดังกล่าว สามารถจำแนกได้ 10 ประเด็น ดังนี้

1. เพิ่มทุนให้กับชาวบ้านเพื่อการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 97 ของผู้ให้ข้อมูล)
2. เป็นแหล่งพึ่งพาเงินทุนของชาวบ้านในยามฉุกเฉิน (ร้อยละ 91 ของผู้ให้ข้อมูล)
3. สวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 91 ของผู้ให้ข้อมูล)
4. เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดย่อมภายในชุมชน (ร้อยละ 80 ของผู้ให้ข้อมูล)
5. เป็นการเพิ่มโอกาสให้กับคนในชุมชนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (ร้อยละ 71 ของผู้ให้ข้อมูล)
6. พัฒนาอาชีพ และกิจกรรมภายในท้องถิ่น (ร้อยละ 66 ของผู้ให้ข้อมูล)
7. ท้องถิ่นมีทุนในการพัฒนาชุมชนของตนเอง (ร้อยละ 66 ของผู้ให้ข้อมูล)
8. เป็นการสร้างฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (ร้อยละ 57 ของผู้ให้ข้อมูล)
9. เป็นการฝึกการออมให้กับคนในชุมชน (ร้อยละ 54 ของผู้ให้ข้อมูล)
10. เป็นทุนตั้งต้นสำหรับกลุ่มสมาชิกในการเริ่มดำเนินกิจกรรม (ร้อยละ 54 ของผู้ให้ข้อมูล)

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลความคาดหวังของการดำเนินงานกองทุนนี้ หากพิจารณาว่าความคาดหวังที่สำคัญ ก็คือการเพิ่มทุนให้กับชาวบ้านเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของกองทุนนี้ ความ

คาดหวังอย่างอื่นนั้นก็สัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจของชาวบ้านเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าความคาดหวังของการดำเนินงานกองทุนนั้นมุ่งเป้าไปที่การเพิ่มทุนให้กับชาวบ้านเพื่อพัฒนาอาชีพ และยกระดับคุณภาพชีวิต ตลอดจนผลพลอยได้ (outcome) จะเป็นเรื่องของสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากการเจริญงอกเงยของกองทุน อย่างไรก็ตาม ในความคาดหวังดังกล่าวพบว่ามีสอดคล้องกับเป้าหมายของสถาบันการดำเนินงานของกองทุนที่จัดตั้งขึ้น ที่มุ่งพัฒนาให้เป็นสถาบันการเงินในชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่รองรับเคลื่อนธุรกิจในกลุ่มฐานราก เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับประเทศต่อไป (Lancaster, 2013) เช่นเดียวกันกับรายงานของ Chandoevrit and Ashakul (2008) รายงานว่าการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้เกษตรกรใน ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในหน่วยการผลิต อันได้แก่ รายได้จากการขายผลผลิต และผลผลิตที่เพิ่มขึ้นเป็นต้น

แนวทางการบริหารชุมชนเมืองในมิติผู้นำชุมชน และกรรมการกองทุน

สำหรับผู้นำชุมชนส่วนมากจะเป็นประธานกองทุนในชุมชน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการกองทุนร่วมด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ตามโครงสร้างของหน่วยงานรัฐบาล ผ่านหน่วยงานพัฒนาชุมชน จัดตั้งขึ้น โดยข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 31 คนในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและกองทุนเมือง แบ่งได้เป็น 7 ประเด็นหลักดังนี้

1. ทุกครอบครัวจะต้องมีโอกาสเข้าถึงกองทุนไม่ว่าด้วยเงื่อนไขใด แต่จะต้องพิจารณาถึงศักยภาพรวมถึงความสามารถในการการจ่ายเงินกองทุน (คิดเป็นร้อยละ 85)

2. สำหรับการอนุมัติการยืม และการนำเงินจากกองทุนดังกล่าวนี้ จะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการกองทุน ทุกระดับของคณะกรรมการ แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของกองทุนที่มีการกำหนดไว้ ทั้งระดับของคุณสมบัติสมาชิกจากส่วนกลาง และระเบียบของชุมชนที่มีการวางกฎระเบียบเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของบริบทของกองทุน (คิดเป็นร้อยละ 85)

3. สมาชิกกองทุนจำเป็นต้องเป็นที่ยอมรับในชุมชน และอาศัยอยู่ในชุมชนไม่น้อยกว่า 6 เดือน เพราะ

เคยมีหลายกรณีคนมาเข้าบ้านในชุมชนแล้วทำเรื่องยืมเงินกองทุน เมื่อมีการย้ายออกไปจากที่พักก็ไม่ได้จ่ายเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน ส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านสูญเสียเงินกองทุน และทำให้ผู้ค้าประกันขัดแย้งกับคณะกรรมการผู้ดูแลเงินกองทุน (คิดเป็นร้อยละ 80)

4. สำหรับการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อไปทำประโยชน์สาธารณะ จะต้องมีการคณะกรรมการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน และประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการใช้เงินกองทุน (คิดเป็นร้อยละ 80)

5. การเพิ่มหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน อย่างเช่น การเปิดบัญชีออมทรัพย์สัจจะ หรือการลงทะเบียนผลผลิตเป็นต้น (คิดเป็นร้อยละ 80)

6. การใช้จ่ายเงินที่เป็นผลกำไรจากเงินกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนั้นจำเป็นต้องนำมาใช้พัฒนาอาชีพของคนในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้กองทุนหมู่บ้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนการลดความเสี่ยงในการที่สมาชิกกู้ไปแล้วไม่มีศักยภาพในการใช้หนี้กองทุน (คิดเป็นร้อยละ 71)

7. สำหรับการจัดทำบัญชีการเงินของกองทุน และรายงานการใช้จ่ายเงินกองทุนอย่างละเอียดและเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ทั้งระดับภายใน และภายนอก ทั้งนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่อาจจะต้องพัฒนาเครือข่ายกองทุนเพื่อการตรวจสอบและเรียนรู้ในเรื่องการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างชุมชน และชุมชน ที่อยู่ใกล้เคียงกัน (คิดเป็นร้อยละ 71)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวนี้เป็นการเพิ่มโอกาสให้คนในชุมชนเข้าถึงแหล่งกองทุนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงควบคุมการดำเนินงานของคณะกรรมการให้โปร่งใส และปลอดจากการทุจริต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยฐานความรู้ในด้านการบริหารจัดการกองทุนเข้ามาจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพงษ์ เพชรรัตน์ และจรัสดาว คงเมือง (2553) ได้แสดงให้เห็นว่าโดยการดำเนินงานของกองทุนนั้นมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง แต่การดำเนินงาน ของคณะกรรมการดำเนินงานส่วนมากยังขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกองทุนอยู่ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมความรู้ในด้านดังกล่าวนี้เพื่อลดปัญหาและข้อผิดพลาดในการบริหารกองทุน ซึ่งข้อคิดเห็นด้านความรู้ในการจัดการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ และ คะเนิงนิจ ศิริสมบุรณ์ และคณะ (2553) ที่มุ่งเน้นถึงว่าการให้ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการนั้น คือ

หนึ่งกลยุทธ์ที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากแนวคิดของ ไพโรรินทร์ พถุนอก (2555) ในมุมมองที่ว่า กระบวนการใช้ทุนทางสังคมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน คือ การใช้ความสัมพันธ์กันในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเครือญาติหรือความอาวุโส ซึ่งเป็นฐานที่สำคัญในสังคมไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกองทุนดังกล่าวนี้เพื่อให้ผลลัพธ์ผล แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงจุดแข็งของทุนทางสังคมในชนบท หากแต่ระบบดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ภายใต้ระบบการตรวจสอบและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้กองทุนนั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยรูปแบบดังกล่าวเป็นการผสมผสานกันระหว่างการจัดการกองทุน โดยใช้ระบบทุนทางสังคม ซึ่ง Pakdeewut (2012) ได้รายงานว่าการบริหารจัดการกองทุนที่ดีที่สุดนั้นต้องมีการจัดการแบบผสมผสาน (integrated) โดยการมีสถาบันกองทุน และมีเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้กองทุนนั้นไม่ใช่มีเฉพาะการกู้ยืม หากแต่จะต้องมีการบริหารจัดการที่หลากหลายและเหมาะสม ตลอดจนตอบสนองต่อสมาชิก และชุมชนมากที่สุด

แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ

จากการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญพบว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ (Leader) ได้แก่ ผู้ที่มีอำนาจในการบริหารจัดการกองทุนสูงสุด ซึ่งได้แก่ ประธาน รวมถึงคณะกรรมการต้องมีภาวะผู้นำ (leaderships) และจำเป็นต้องสร้างความศรัทธาเชื่อมั่นให้กับคนในองค์กรหรือสมาชิกกองทุนให้เป็นที่ยอมรับในเรื่องความซื่อสัตย์ (honest) และการเสียสละ (sacrifice) เพื่อให้สมาชิกได้เชื่อถือและเคารพ อย่างไรก็ตาม ประเด็นผู้นำยังสัมพันธ์กับคณะกรรมการกองทุนอีกด้วย ดังรายงานของ จริยา วงศ์กำแหง (2550) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านนั้นปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ตลอดจนคณะกรรมการมีความสำคัญถึงร้อยละ 47.6 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุน แต่อย่างไรก็ตาม ในประเด็นดังกล่าวนี้จะรวมไปถึงความสามารถในการบริหารจัดการองค์การของผู้นำร่วมด้วย

2. การมีส่วนร่วม (Participation) จากการดำเนินงานที่ผ่านมาด้านกองทุน การมีส่วนร่วมนับว่าเป็นจุดหนึ่งที่จะต้องพัฒนาร่วมกันกับการเจริญเติบโตของกองทุน เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมาแม้ว่ากองทุนจะช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านเครือข่ายด้านเศรษฐกิจ แต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการกองทุนของสมาชิกนั้นยังนับได้ว่ามีส่วนที่พัฒนาการน้อยมาก (พีระพงษ์ สุดประเสริฐ, 2552) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานจากรายงานของ นิรัช อินทุพัฒน์ (2545) ได้แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกองทุนนั้น นอกจากเป็นเพียงผู้กู้แล้วยังมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุนน้อยมาก ซึ่งสาเหตุหนึ่งอาจจะมาจากเรื่องการสื่อสาร และ/หรือการประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกเหล่านั้นรับทราบถึงบทบาทของสมาชิกของกองทุน

3. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human resource management) ในประเด็นนี้จะครอบคลุมไปถึงเรื่องการพัฒนาความรู้ของคน อันได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการของทุนของผู้นำ คณะกรรมการกองทุน และสมาชิกในกลุ่มกองทุน สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น จำเป็นต้องมุ่งในการพัฒนาระดับความรู้ความสามารถของคน เช่น บทบาทของผู้นำ หรือองค์ความรู้ด้านการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ อาจจะต้องการเข้ารับการอบรม การจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้ความรู้ให้กับกลุ่มคณะกรรมการ เป็นต้น ส่วนทางด้านสมาชิกของกลุ่มกองทุนนั้น อาจอยู่ในรูปการพัฒนาฐานอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมาชิก เช่น การพัฒนากลุ่มอาชีพเสริม หรือการรวมกลุ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นมาในชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่สมาชิกในชุมชน และลดโอกาส การผิดชำระหนี้กับกองทุนอีกด้วย

4. การเข้าถึงข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล สำหรับประเด็นนี้ คือ การที่สมาชิกสามารถรับรู้ข้อมูลของสภาพภาพของกองทุน รวมถึงทิศทางการดำเนินงานของกองทุน ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาของ พนม สิงห์สาย และคณะ (2548) ที่พบว่า การที่การตรวจสอบข้อมูลของคณะกรรมการนั้นมีผลต่อความเชื่อมั่นและความสำเร็จของกองทุน ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้รู้สามารถจำแนกการตรวจสอบออกเป็น 2 ระดับ คือ

1) การตรวจสอบโดยสมาชิก กล่าวคือ การดำเนินงานของคณะกรรมการนั้น สมาชิกกองทุนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจเป็นการนำเสนอข้อมูลความเคลื่อนไหวของกองทุนในวาระการประชุมประจำไตรมาส หรือประจำปีและ/หรือประจำเดือน ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของกองทุนแต่ละหมู่บ้าน แต่ละชุมชน ซึ่งการจัดทำข้อมูลดังกล่าวจำเป็นต้องมีการจำแนกชัดเจนเนื่องจากในสภาพปัจจุบันแต่ละหมู่บ้านนั้นมีกองทุนที่หลากหลาย นอกเหนือจากกองทุนหมู่บ้าน เช่น กองทุนสตรี กองทุนออมทรัพย์ กองทุนสัจจะออมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้คณะกรรมการชุดเดียวกันบริหาร ดังนั้นการจัดทำข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ตลอดจนการตรวจสอบจากสมาชิกก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิด และได้รับผลกระทบโดยตรงหากการดำเนินงานกองทุนนั้นมีปัญหา

2) การตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐ และคณะกรรมการกองทุนระดับอำเภอ ทั้งนี้ การตรวจสอบระดับอำเภอจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเฝ้าระวัง และชี้แนะ รวมถึงการให้ความรู้ด้านการบริหารงานกองทุนให้กับชุมชนได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ การตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐจะเป็นกลไกการป้องปรามการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสมของคณะกรรมการดำเนินงานกองทุน เนื่องจากหน่วยงานของรัฐนั้นจะมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิก ซึ่งช่องทางนี้อาจเข้าถึงสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยตรง เพื่อให้เกิดความระมัดระวังการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนระดับหมู่บ้านและชุมชนอีกด้วย

5. การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เหมาะสม ในประเด็นดังกล่าวนี้ จะพบว่าเป้าหมายของกองทุนนั้นจะมีเป้าหมายหลัก และเป้าหมายรอง โดยเป้าหมายหลักก็จะเป็นสองส่วนใหญ่ คือ เป็นการเสริมทุนหมุนเวียนให้กับชาวบ้านและคนในชุมชน ซึ่งนั้นอยู่ในส่วนของเศรษฐกิจระดับย่อย แต่เศรษฐกิจระดับประเทศ ก็คือ การกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ นั้นอาจเป็นเป้าหมายหลัก แต่อย่างไรก็ตาม ผลกำไรที่เกิดขึ้นจากกองทุนนั้นย่อมสะท้อนกลับมาสู่ต้นทุนพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ จำเป็นอย่างมากที่คณะกรรมการกองทุนต้องจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการปันผล การลงทุน และ/หรือนำไปสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ

ชุมชน สำหรับการแบ่งปันผลประโยชน์ดังกล่าวนี้จำเป็นต้องผ่านมติสมาชิก และสมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับเริ่มต้นคิดโครงการหรือกิจกรรม ตลอดจนการทำการกิจกรรม เนื่องจากการแบ่งปันผลประโยชน์ดังกล่าวนี้ต้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบของสมาชิกร่วมด้วย

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการกองทุน ที่สมาชิกกองทุนที่กู้เพื่อไปลงทุนเพื่อการผลิตเป็นหลัก สอดคล้องกับ Boonperm และคณะ (2007) ได้รายงานว่าส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในมิติที่เกษตรกร ได้กู้ยืมเงินลงไปเพื่อลงทุนการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของกองทุนดังกล่าวนี้ได้มีมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งบางส่วนได้มีการพัฒนาไปสู่การดำเนินการจัดตั้งเป็น "วิสาหกิจชุมชน" ซึ่งเป็นส่วนที่นอกเลยจากเงินในกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

สรุป

จากการดำเนินการศึกษาค้นคว้าพบว่า การเกิดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเริ่มมาจากนโยบายทางการเมือง และได้มีรูปแบบการบริหารจัดการโดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับประเทศ หน่วยงานรับผิดชอบ ระดับอำเภอ และกองทุน อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นของกองทุนเป็นการจัดตั้งโดยหน่วยงานรัฐเข้ามาดำเนินการ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งพบว่า ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และมีการจัดการที่แตกต่างกันออกไป เป็นไปตามความคาดหวังของแต่ละกองทุน ทั้งนี้ ความคาดหวังของกองทุนส่วนใหญ่ นั้น คือ การเพิ่มทุนให้กับชาวบ้านเพื่อการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 97) รองลงมา คือ เป็นแหล่งพึ่งพาเงินทุนของชาวบ้านในยามฉุกเฉิน (ร้อยละ 91) และสวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 91) ตามลำดับ นอกจากนี้ ตามทัศนะของคณะกรรมการกองทุน และผู้นำชุมชนยังพบว่าความเป็นธรรม และความเท่าเทียมในโอกาสเข้าถึงกองทุนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ นอกจากนั้น กระบวนการติดตามและตรวจสอบก็มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญสำหรับแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ตระหนักถึงผู้นำและคณะกรรมการว่ายังเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องพัฒนาโดยเฉพาะด้านองค์กร

ความรู้ในด้านการบริหารจัดการกองทุนดังกล่าวนี้เพื่อให้มีความเป็นธรรมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด กระบวนการตรวจสอบจำเป็นต้องมีทั้งระดับภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่โปร่งใส อย่างไรก็ตาม การ

ดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง นับว่าเป็นฟันเฟืองในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

บรรณานุกรม

กมลชัย บัวสาย ดาว สองศรี รุจิรา ไชยแสนท้าว วันธรรวณเขต และวิภาวดี เต็มพันธุ์. (2557). การใช้ประโยชน์เงินกองทุนหมู่บ้านในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบของเกษตรกร. *แก่นเกษตร* 42 (ฉบับพิเศษ 1), 566 - 570

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. (2551). ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2551. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2558, จาก

http://www.villagefund.or.th/Sitedirectory/469/2000/666_stb_protocol_2551.pdf

คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2544). *ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2558, จาก

<http://www.lawreform.go.th/lawreform/images/th/legis/compe/th/rules/2544/c338-2G-2544-A008.htm>

คะเนิงนิจ ศิริสมบุญ ณันระ จันทะเสนา และดวงดา สราญรมย์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 3 (3). 75 - 89

จริยา วงศ์กำแหง. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเพื่อพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ณัฐนพิน ชันนาแล. (2549). *ประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง*. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นิรัช อินนุพัฒน์. (2545). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน: กรณีศึกษา หมู่ที่ 1 บ้านตลาดนอกท่า และหมู่ที่ 6 บ้านในหมิง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์, ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พนม สิงห์สาย สมนึก ปัญญาสิงห์ และสำเร็จ จันทรสวรรณ. (2548). ความสามารถในการปฏิบัติงานของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 22 (2), 25 - 36

พีระพงษ์ สุดประเสริฐ. (2552). บทเรียนจากกองทุนหมู่บ้านสู่การพัฒนาการเมือง. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 5 (1-2), 1 - 12

ไพโรจน์ พุดินอก. (2555). *กองทุนหมู่บ้าน : ทูตทางสังคมในฐานะกระบวนการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านโนนสังข์* [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. *Veridian E-Journal, SU* (กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5 (3), 126 - 148

วัชรพงศ์ เพชรรัตน์ และจรัสดาว คงเมือง. (2553). *การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านอรัญญิก อำเภอเมือง*

- จังหวัดพิษณุโลก. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2558, จาก http://www.social.nu.ac.th/th/paper/IS/2553/2553_67.pdf
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2558). *มาตรการเพื่อสนับสนุนและพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. ข่าวกระทรวงการคลัง ฉ.33/2558 วันที่ 16 เมษายน 2558. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2558, จาก [http://www.mof.go.th/home/Press release/News2015/033.pdf](http://www.mof.go.th/home/Press_release/News2015/033.pdf)
- สุริชาติ สายทอง. (2552). *การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2558, จาก <http://samchai.cdd.go.th/villagefund/text-vilfund.doc>
- Boonperm, J., Haughton, J. & Khandker, S. (2007). *Does the village fund matter in Thailand?*. Retrieved from <http://siteresources.worldbank.org/PGLP/Resources/S8Paper.pdf>
- Chandoevut, W. & Ashakul, B. (2008). The Impact of the Village Fund On Rural Households. *TDRI Quarterly Review*, 23 (2), 9 - 16
- Lancaster, J. (2013). *The Village Fund Program: A Challenge to Self – governance*. Retrieved from http://www.graduate.au.edu/gsbjournal/Journals/June2013/Jame_Lancaster.pdf
- Leon, D. R. (2013). From the Sustainable Organization to Sustainable Knowledge-based Organization [electronic data]. *Economic Insights – Trends and Challenges*, Vol. II (LXV) No. 2/2013, 63 – 73. Retrieved from <http://www.upg-bulletin-se.ro/archive/2013-2/7.Leon.pdf>
- Munck, L., Dias, G. B., & Borim-de-Souza, R. (2012). Competences for Organizational sustainability: A Proposal for an Analytical Tool for Assessing eco-efficiency. *Business Management Dynamics*, 1 (9), 30 - 43
- Pakdeewut, J. (2012). The Development of Village Fund Into an integrated Community Financial Institution. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*. 12 (2), 7-34